

САНАА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
ОРОЙУОНУН
КАБЫАТА

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 96 (7481) + 1993 сыл. Атырдык ыйын 14 күнү. Субюта + Смыната 1 солк. 50 харчы.

МЭЧЧИРЭН ЫДАРА

ҮҮТ СЫАТЫН ҮРДЭТЭРГЭ ҮЛЭЛЭНИЭХХЭ

Үүт хаачыстыбатын бир сүрүн нөрдөрүүтүнүн үүт сыата буолар. Хаачыстыбаларга үн-харчы ширинтэ, дохуоту ылым үрдүн хаачысты балаах үүт туттарыттан быһаччы сибээстээх. Үүт сыата төһөнөн үрдүк да, оччонон үүтүн аахсан ылар харчы суоттаанын үрдээн биэрэр.

Үүт сыатын халбаһаанын ынах борудатыттан, аһылыгы хаачыстыбатыттан, юнни көрүүтүн, ыһынтан, көрөөчү хайдах режимнээх тутарыттан улахан тутулуутаах. Үүт сыатын үрдэтэр ширинтэ селенцияны утумнаахтык ылар наада. Итинэн калар калуона ыныык сүөһү үүтүн сыатын 0,8—1,2 бырыһыан үрдэтээххэ сөп. Сүөһү аһылыга интэриэстээх толору балансаммат күннээри рацион быһытынан хааччылар түбэлтэтир кини үүтэ, үүтүн сыата үрдүүрүн таһынан төрөтөр төрүүбү үрдүн сыллаах, алаах үүтүтээх буолара ситиһиллэр.

Калин иһин сылга оройуон хаһаайыстыбалары үүт сыатын үрдэттигэ, уопсайынан, үүт хаачыстыбатыгар суолта биэрбиккэ кэллилэр. Үлээспэт буолдулар. Эппингэ бэрэ судургу: «От суох, сыаната марахан»,— диир буолан иһэр. Аһылыг сүөһү агардасты ситэһибит эрэ. Бир да хаһаайыстыба эһин аһылыка анаан аһылык сага культураарын ыһыммат, көрүүгүн элбөтпэт. Сүөһү аһылыга буолар культураары ыһым

инэ көннөхтөөр сарбылларга барда. Ылалыа оройуоннар сүөһү аһылыгар раис, турнекс, бривка ыһылаа эһиниллэр. Дый ханнык бабарар кэмэ уларыһытыттан көрөн, онно сөп түбөһүннэрэн эһин аһылыгы аһаталлар. Онук бийнээх суох, ыһалыбат. Хаһаайыстыбаларга алтыннык ситиһини ыйдара буолла да ынах улар. Ити кэмтэн иһинэ муус устарга дээрн үүт ыһылаабыт.

Билгини аарыан-суоттанан үлэһип кэм дьэ кэллэ. Тыа сиригн үлөһитин дохуота үүт буолла. Холобурга, ааспыт от ыһыгар үрдээбит сыананы да төгүнн тутан көрүүххэ, Бир 350—400 кг үктүүр мьаһааннаах сүөһүнү итэри ситиһинээх дээрн иһини кырата үс сыл көрүүххэ-иетээххэ, аһатыаха наада. Ол сүөһүн, эһин төлөбүрү (дотацияны) аабаан туран, 360—400 тыһ. солк. туруо. Оттон бир ыһыттан ортотунан сылга 1200 кг үүтү ылар буоллаха иһиннэ иһик суортанынан туттардаха (үгүстөр кини маһтан үрдээбэт), 312 тыһ. солк. абэтэр 1600 кг үүтү ылааха 416 тыһ. солк. аахсыаха сөп. Бу бир сылга. Ааспыт сылларга оройуон үрдүнүн ынах аһыытан ортотунан сылга 1500 кг үүт ылаалара ситиһиллэбитэ, ол көрдөрүү билгини, чаһынайынан бары элбээбитинэн, лаһа үрдүн сөп этэ. Үгүс сирдэргэ ынагы ыар аппарата туһамматтар. Бу үчүгэйин туттулар сирдэри

гэр ынах үүтэ элбик, үүтүн сыата үрдүүр. Ула да лаһа чөпчүр. Маны үнүмүүххэ баара.

Сайыгы ыйдара үлэ үксүүр. Бу арыы сыахтарыгар эмнэ сыһааннаах. Ваһынай хаһаайыстыбаларга элбээһинэр, аһарда үүт сыатын анализийи оңорорго да биримэ булар. Анализтары оңорууну төхтөтө сылдым түбэлтэлэрэ таһаарыһына. Ол курдук, Килэнигэ центрифуга алдыан, ыһык быһа туттарааччылар үүт төрүн бир төгүннэ ыһа сырыттылар. Ол абэтэр ортотунан сүүрдэн үүт сыата 3,54 бырыһыаннан ыһылаһына. Маны сөпкөрдүр оңоруунаахтар. Онон үүт эриллэн Арылааха үүт сыагар сүөгөһини туттарылар. Тутулуубут сүөгөһи анализьетан үүтүн сыатын сыах мастара туруорда. Оройуоннаагы этүүт комбинатын специалиһа, инженер-механик А. Н. Сивцев бу сайыгы үүт ылар кэмгэр уопуһаада сылдыһыта адыа офдомог. Онук «көгүд» иһин ыһырдээххэ, саахаллаһаха да кален быстара биллибэт, эһинтэтэр да суох. Улаа-хамнаса көтүмэх буолуу холобура итинэн ара бүһүт. Быйыл сайын Сыланнаагы арыы сыадын мастара И. Д. Трофимов адырыһыгар үүт сыатын наһаттар дөп биричиһиллэн үгсүү кини сылдыһыта. Онон эт үүт комбинатын специалистарынан бэрэбиэркэ ыһылаһыта. Онуоха ол

туһунан эрдэ биллэрини ыһыммат, дьон, нэһилэниһэ биллэтигэр-иститигэр таһаарыһыбыт. Итинэн бу бэрэбиэркэ көдүүһэ көстүбэтэ. Чахчы мастар наһаттары дуу абэтэр үүтү туттарааччылар үүт, үрдүн аһаан баран туттараллара дуу биллибэтэ. Арыы сыагар ол күн 88 иһин үүт аһалан туттарда. Маны даһатан эттэххэ, иһостөрү үүт таһар автомаһина туһаныһыбыт. Ол хас бирдин иһин бэһитин интэриэһини курдук, бэйэлэрэ таһыһаллар. Туттарылар кини, үүтүн 5 солк. бирин лаборант, шофер тутууттара буоллар, дьингэр, дьини. Ыһаарыллара хаалыт. Бирдинилэн үүтү таһынар дьон аһалалара-аһалбаттара үгүс көнүлэрин да курдук. Онон урукку отделение туттар үүтүн курдук буолбатах, быдан адыах үүт кэлэр. Бу дьыала үөрэттиһин сөп абит. Уопсай, төрөһиннээх тастарыга элбэх иһин туттары саар баһаамат, Холобур, баһынайынан үлэһип нарлар пуун төрүннэ, ону үүтү тутан, анализтаан, соһутан үүтүннэ Чуралчытаагы иһин заводка аһаллар. Сага төрүллэр баһынай хаһаайыстыбалара, оройуон нэһиллэктөрү бары да үүтү тутууну бэрээдэтиллэрэ сөп этэ. Хаһыгы да иһин, үгккэ контрастация туолуути абэһэтиһини, контуруолга тутуллар. Ити—бирин. Иккиннөн, үүт хаачыстыбатын, сыатын үрдэттигэ үлээһинээххэ. Бэйэтэ да адыах үүт бородууксууһа үрдүн хаачыстыбалытын туттаран, саатар, дохуонна биллэр эһиллени ылар туһугар бары күүһү, ыһагы түмүүххэ.

Ранса СОФРОНОВА,
оройуоннаагы загоһин-специал начальнига.

УУС БУОЛААРЫ ПААРТАБА ОЛОРДУЛАР

Дьонуускайга Норуот айымньытын мастардарын ассоциациятын, СР Культураны миһетерствотын Норуот айымньытын дьытын тарьитинин аһылаһыт «күндү металлараан уһанык» идэтигэр үөрэтэр бир ыйдаах курсу атырдык ыйын саһаланыта 12 иһин бүтүрдэ.

Күрө саһаааччыта, үрдүкү ыһаастаах ювелир-маастар Петр Попов СИА корреспондентин кытта кэпсөтүрүр эттэ.

—Бу дьону хайһы-үйүэ иһикс төсүлүн үөрэтэн таһардыбыт. Ыһа ыһыгар «ювелир-маастар» аатын 11 иһин ыһыта. Маны дьону, сүһүннэ, соһостар, олох-дыһах комбинаттара, ювелирнай мастарыһаһаах дьыуе предпритиелар ыһаллар. Ол дьон ый устага уустук төриэ суох уһааран кутуу ыһамаларын баһыһыллар. Бийиги үөрөһит дьон-норбутун кытта сибээһитин быһаһыт—иниһитин кинилэрэ анаан теоретическай занттиелары тарьивээһит, искусствөөдөннөһа биллэлэрин көһэттиһит. Баһаамы холоһуу көрдөрүүнүн, иһи баһыгы идэһа тардыһы баар. Онон курстар куруук үлээһитэрэ дьон эрөнэһин.

ПЕНСИЯ БИР КЭЛИМ СУЛУУСПАТЫН ТЭРИИНИ

Пенсианы аһыр, төлүүр, онуоха үбү пэмгэр хааччылар, республикада пенсияда сыһааннаах бары болпуостары баһаарыһы бир органга түмэр үлэни тарьитини тутсарар туһуган Саха Республикатын Үрдүкү Сөһөһитин Президиума уулар.

Пенсианы үбүлээһин баар бэрээдэһин, ол суолуутун Саха Республикатын Үрдүкү Сөһөһэ очкуот-татымытын онууан хаалларан туран, билгини пенсиянан хааччыһынан дьарыһтанар Российскай Федерация Саха Республикатыгар Пенсионной фондатын отделениеһит уонна Үлэни социальнай харьыстаһын, үлээһин буолууну хааччыһы миһетерствотын подразделенияларын онууларыгар Пенсия кэлим сулууспатын тарьити сөһтөөһүнн аһарга.

Саха Республикатын Үрдүкү Сөһөһитин социальнай политика, үлэ, норуот таһаардарын онорон таһаарыһа, эргик уонна экономикада төс доһдулары кытта үлээһини, быһааччылар, бюджетү үбүлээһини көрөр үлэ, сыананы олохтоһун, нолуок политиканын быһаһааннай комиссиялара холбоһон СР Правительствотын кытта биргэ 1993 сыл атырдык-балаан ыйдарыгар Саха Республикатын Пенсияда бир кэлим сулууспатын тарьити болпуруоһун көрөллөрүгэр, СИА.

КИМ ТӨӨӨ ОТТООБУЙ?

(Атырдык ыйын 13 күнүгөһа турутуһун)

Хаһаайыстыбалар	Үлээһит аһаһын	Кэлиһин (хаһаайыст. тонна)	Кэлиһин (чаһыһыт. тонна)
Нардр Маркс	108	504	240
Хатылы	90	500	30
Болтоһо	74	388	120
Хоптоһо	91	90	60
Хадаар	55	180	120
Хайахыт	72	200	150
Чакыр	86	327	—
Сылаһ	450	200	100
Килэһи	88	184	375
Арыһаах	36	100	70
Болуур	40	852	100
Соловьев	44	686	102
«Мугудай»	98	470	400
Маралаһы	—	—	—
Төһө	—	—	—
Баһы	40	129	—
Чыһаһара	83	465	—
Оройуон үрдүнн:	1455	5275	1867

Тыа хаһаайыстыбатын оройуоннаагы управлениһа.

Атырдык ыйын 13 күдүл баччатыгар дээрн күнүгөһа даһыһыһаан, оройуон үрдүнн барыта 7142 иһини от ситиһиннэ. Ити иһиннэһа оттооһуну оттооһуну иһаарыһаан туран, Маныаха күнүстөр ситтэ суолта иһаарыһаан туһа оттооһун наада. Ол курдук, хаһаайыстыбалар оттооһуну көһүтүтэн туһа оттооһун алаах.

Күн бүгүн хоһуһаа доһлар Холобур, Болуур, Соловьев бу аһыт иһаарыһааннэ сведениеларини Сыллаһ уонна Килэһи баһынай хаһаайыстыбалара эһениллэр.

Биллэрини курдук, оттооһун бийыл аһара ыһаарыһааннэ сылдыһааран усулуубуһаа тыһа тыһа туулар. Куриһаннан Сылаһа оттуур.

УДМУРТНИА. «Ижеле-койдаһи механическай завод» государствениһа предпритиһа пневиатическай сһа сага көрүһүннэр онорон таһааран эрэллэр. Ол—12 ботуруоһнаах иһон магасиннаах помповай сһа, селективнай уһудлар оһеор механизмнаах иһни уостаах сөһ, иһтергэ таһыһаастаах уонна үчүгэй баланслаах пневматическай бинтэһиһа.

Сһиһоһа; иһни уостаах помповай сһаалар, пневматическай бинтэһиһа (РИТА—ССТА).

ЛИТЕРАТУРНАЙ СТРАНИЦА

Василий ПЕТРОВ—АЙЫЛ Хоһоонноро

Василий Егорович Петров—Айыл 1948 сыллаахха Хайахсыкка төрөөбүтэ. 1967 сыллаахха Диринг оскулатын аап маннайгынан үрүм көмүс медалынан бүтэрбитэ. 1970 сыллаах-

тан Диринг детсадыгар музыкальниҥ салаааччыһа үлэлээбитэ.

Бастагы «Хатыннар» дин хоһооно 1972 сыллаахха оройуоннаады «Сага олох» хаһыанка бэчээттэммитэ. Ол кэмтэн Василий Петров хоһоону айымынан утумнаахтан дьарыктанар. 1990 сыллаахха «Эдэр коммунист» хаһыат иһинэн таһаарыыта «Тантал ырыалара» дини кинигэте тахсыбыта, республика бэчээттигэр таһынан басыапка бэчээттэнэр.

Хоһоону айымын сэргэ Айыл ырыа мелодиятын суруйар. Билгини кини барыта 30-ча ырыалар автордара, 18 ырыата Дьокуускайдаагы методическай кини художественнай фондугар сытар. Барыта 4 хомурууньукка кини ырыалара инлэрэлиниилэр. Оҕолорго аналаах ырыалары айыыга республика лауреата.

ХАЙАХСЫТ

Оҕо сааһым уйата,
Дьоллоох кэмим биһигэ—
Төрөөбүт дойдум Хайахсыт,
Саныыбын айыгин күн ахсын,
Күн ийэбин суоһаатахпына,
Көстөн кэллэлэр сайылыктарың—
Банныыһыт ийэбин сайыһаң,
Ынах хомуһең, ыһрай үүрөң,
Сыгыһыах кыранай атаһыһаң
Мээрэйдээбит ылдыктарың.

Адабын ахтан кэллэхпинэ,
Арылланлар алаастарың—
Аһам атыһаң оҕустарыт
Хойуу оттоох хөдүһалара,
Оҕо барсаң оҕус үөрбүт
Оҕо сааһым хонуулар.

Дороҕотторбун санаатахпына,
Долгуһа көстөн кэллэлэр
Оҕо-чэһэни бэйэбитин
Сөгүөлөһүт көлүччэлэриң,
Сүүрүт, көтүһүт, дайыһыт
Сибаккытэҕэ кырдалларың.

Убай учуутал дьоннорбун
Убаастың өйдөөн кэллэхпинэ,
Дэриэбинэҕэр тиһэбин,
Уулуссаҕар хаамабын,
Оскуолаҕар көрөбүн,
Оҕо сааспаң төһөбүн
Аймах-бала дьоннорбун
Аба-ахта санаатахпына,
Арылалааххар аарыбын,
Туора Күөлгөр тохтуубун,
Тартаһааххар тардылабын,
Урайалааххар уһуубун.

Оҕо сааһым уйата,
Дьоллоох кэмим биһигэ,
Истингэ чугас дьомунуун
Итинни көстө тураһың,
Төрөөбүт дойдум Хайахсыт,
Саныыбын айыгин күн ахсын.

КӨТҮН!

Көтүн, көтүн дуу көгүлдүң,
Кыһаттаах санаалаахтар,
Кырдыһыт дууһаахтар,
Кый-үһэ көтөр ыһахтаахтар!

Сир көнөрү дьоннорунуун
Сирини хаһама санааһың,
Көтүн ыһыһар быһыһың,
Күһүнэ, күлүмнүүр сырдыһың!

Эдэрэһэн сааһы баттаһа,
Өрдөлөөн үһэ дайыт,
Кырдыһар саас кыраһаһың
Кыһакыһыт сарбыһаһың!

Хоһоонугутун куорсуһуһаң,
Хомуһунун куорма гыһаң
Хоһоон айыллар үрдүң
Халлааныгар көтө туруң!
Ырыаһыттын кыһат гыһаң,
Ыроһыттын баарыһаһаң,
Ырыа айыллар ыраах
Ырайыгар тиһэ көтүң!

ЫРА САНАА

Синиһэр тыһылым буоламмын
Сигэртэйбин түһэммин
Сэргэстэйэ түһэммин
Сипсийбэхтэһэн аһтарбыһаң!
Талыһ оҕуур буоламмын
Танталлаахпын көтөммин
Талба, кэрэ таһаатың
Тыарыйбахтаан хаалларбыһаң!
Сырдык үрэх буоламмын
Көмүһүкүпүн күөһэммин
Сөгүөлэтэ туоратан
Сөрүүкэтэ куустарбыһаң!
Дабаан, аартык буоламмын
Далбарчааммын күүтэммин
Үрдүк күһүкэ тиһэйгэ
Үктэл буолан сылтарбыһаң!

Аар айыһа буоламмын
Аналлаахпын көрсөммүн
Айаһарың аартыгың
Арыллаахтың турдарбыһаң!

ЭЙГИН САНЫЫБЫН

Саха народнай поэта
Семен Даниловка

Сайаҕас тыһаларга
Аһаҕас дууһалаах,
Эһэҕэ тыһаларга
Эрөнэр сүрөхтөх
Эн үөрэ ыһлаабыт
Мөндүүрө тумулугар
Мин баран иһэбин,
Эйигин саныыбын.

Танталың, ырыаһың
Туттарбыт тыһаларың,
Оо, бүгүн даһаны
Уослуһа иһитэр.—
Сахаһы саһалаах
Од истингэ кыһыллар
Кэрэ сир иһини
Кариһа көтөллөр

Танталың анаабыт
Талба күөх хонуутар
Эйигин санаһа
Сардаана тыһлар дин,
Үөрүүгүн тамнаабыт
Үтүөһөн кырдалгар

Эйигин өйдөтө
Үөр чыһаах ыһыһар дин.
Сардаана сибаккы
Сандаарың быһыһаң,
Үөр чыһаах чугдаарың
Үөрүүгүн аһыһаң
Эн үөрэ ыһлаабыт
Мөндүүрө тумулугар
Мин баран иһэбин,
Эйигин саныыбын.

СИБЭККИ

Үүмүт дин хонууга сибэки
Сирэмсир иһини сибэки,
Ама, дьэ, оҕу эн билбэки
Тыһетин дуо кинини үргэри?
Кэбиһини, үргэһэ кинини—
Этиэхтөн эриксэһэ кэрэни,
Бу сиргэ өрүүтүн үүнүөхтүн,
Дууһаны, сүрээни үрдүөхтүн!
Ол үөрүү үөдүһүт кыһыһыттан
Сүрөххэр сибаккы тыһыһаҕа,
Аһыһыт ол кэрэ сибэки
Кэрэти эһиһэ көһүөҕэ.
Ол тыһыһаах, ол тыһым сибэки
Мичээрэ мичээргэр көстүөҕэ
Сардаһа кыһамаң быһыһыттан
Бар-дьонунун мичинини көрүөҕэ.
Очкөһө кинтэн да кэрэһээн
Бу сиргэ сэгэрэһэн, эн буолдуон,
Сибаккы кэрэһэ кэрэһээн
Бар-дьонун эйигин одуулуо.

ЭҢИЭХЭҔЭ

Ыраас айыһым тыһым сулуһу
Ытаратың
Ыһыһар-туоһар тойуһтарбар
Ыһсараммын,
Кырыһтарбар, кэрэлэрбар
Эһиэхэҕэ бэлэхтиһибин.
Дьэ-дуу,
Дьэ-буо!

Кэрэ куестун сэттэ өһүөх
Солко курун
Сэргэһиннээх сэгэннэрбар
Сигэртэрэммин,
Уолаттарбар, хөһууттарбар
Эһиэхэҕэ бэлэхтиһибин.
Дьэ-дуу,
Дьэ-буо!

Күлэр күһүм күндү көмүс
Көлөөскөтүн
Айыһ-далбар аһыһы тыһбар
Арылалатан,
Өвөлөрбар, ыһчаттарбар,
Эһиэхэҕэ бэлэхтиһибин.
Дьэ-дуу,
Дьэ-буо!

Сырһаһ сарыһа сарданалаах
Кыһаттарың
Хөһөһөһүүр хоһооннорбар,
Халбуу аһаң,
Эдэрдэрбар, эрэллэрбар
Эһиэхэҕэ бэлэхтиһибин.
Дьэ-дуу,
Дьэ-буо!

ОҔО СААҔЫМ

Оҕо сааһым, ырааттыма,
Олох сүтэн хомотума,
Олох үһүн аартыгар
Соҕотохтуу аһаарыма.

Аҕал иһэхэ аһыһыһаң
Сырдык чаһыт үөрүүдэриң,
Сындаһыһбат кыһатыһаң
Омун-тоһон кыһыһыһаң,
Аҕал эрэл сирдыһыһаң
Көһө-сэмэй санааларың,
Өлбөөдүйбөт сулуһуһаң
Ыһраах, үрдүк ыраһыһаң.

Аҕал айаһ ыраһыһаң
Кэрэ чугдаар тойуһтаргың,
Аһыһаһыһаң сатаһыһаң
Уһуһуһуһбат түгэһиһиһаң.

Аҕал аһыһы дьоннорунан
Оҕо сааһым доҕотторун.

Уһуһа кыһаһэр дьоллорунан
Үөрэр-көтөр үрдүк дьолу.
Оҕо сааһым, ырааттыма,
Олох сүтэн хомотума,
Олох үһүн аартыгар
Соҕотохтуу аһаарыма.

х х х

Күһүһү күн күлбүтүнэн,
Күндү сирбин көрбүтүһиң
Көмүс оҕуур көтөһиттэн
Күөрэйбөтө кэрэһиһиң!

Хатыһ чараас сибирдэрин
Хаарыһа көмүс чачарһаһа,
Саһа күһү уруйдууруу,
Сарданара сандарһаһа.

Тыһиһиһаң мугуһчатың,
Тардыһа көмүс иһиһчэһиң,
Талһар күһү айһалдыһардың,
Толһор ыһыһыһа тыһыһаһа.

Хөһр хаһыһаһаң хаһаң хонууһу
Хаарыһа солко буолаһа сыһа,
Үрүн көмүс үлүкүтэһиң,
Үһүһэр күһнэ көһүкүтэһиң.

Дьыһкы ыраас дьыһкы сарыһа
Дьыһкыһаһа дин эн дууһаһың,
Дьыһкы күлүм көмүс дьыһкы
Сэргэһиһаһа эн сүрэхһиһаң.

Күһүн өлгөн көмүһүттэн
Күлэһ-үрөһ, мичиһиһиң,
«Күһүһү күһи күлбүтүнэн»
Көрсөр эһит үһүһэр күһү.

х х х

Күөх хонууга тэһалыһыһың,
Күн уотугар сыһаһыһыһың,
Быһыһтары одуулуубун,
Эһиһа да ордугуруубун.

Көһүл тыһаһа үрдэрэһиһэр
Көһүд көтө турдаһаһа,
Эрэйэ сүөх сир иһэни
Эрэйэ көтөн эрдэхтэрэ...

Өлгөн, дьэ, мин айһаһа-бахһон
Аһаһаһа турдаһыһа,
Тардыһыһым бу эһэһиң,
Майһа, мөһөл бу үгүһүң.

Уһуһа өссө аһаһтарбар
Аһыһаһаһың күөһэр, хаһаһар,
Төрөөбүт буорбар талталым
«Төһүн».— дьин аһыһы хаһалар.

Од иһин мин ыраһыһаһың,
Төһөн кэлэ турааһчыһың,
Сүрээһиң быһа баһыһыһыһыт
Өбүгэм аһыһаһа сэргэһиһаһа.

Арай, көһүл быһыһтары
Арыһ саһаһа көрөбүн,
Төһүн санааларың быралгы
Быһыһтардыһың көтүтэһиң.

х х х

Бардаһыһа дин эрһиһбөттүң,
Соҕотохтуу хаалларангыһа
Мин манһаһыһа талталлааһың
Оҕо сааһыһаң, күөх саһыһыһаң.

О, бардаһыһа тэһиһа үһүөн
Мин туһаһың кураһаһаһаһаң,
Арай, хаалһа тыһыһың өһүөһөн,
Күһүһү күһүс хаһалаһаң.

Хаалларбатың мичэхэ саһатар,
Орой мэһин оҕо сааһыһаң—
Оттоһурдан, кый ыраһаһаң,
Ыра саһаһа буолаһа аһыһаһа.

Түһэһиһаһа да баһа эһиһаң—
Аһыһаһаһың күөх саһыһыһың,
Хааллардыһа дин мин эрэйдэх
Күрэнһиһбөт күһүһүһүдүһүң.

О, бардаһыһа тэһиһа үһүөн
Мин дууһаһың кураһаһаһаһаң,
Арай, ыһыһар сибаккы, өһүөһөн
Олоһуһаһаң, көһгэһиһаһаһаң...

